

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Projekt „SVEDOČANSTVO - ISTINA ILI POLITIKA: Koncept svedočenja u komemoraciji jugoslovenskih ratova“ realizovan 2016-18. godine bavio se načinima razmišljanja o jugoslovenskim ratovima i sprovođenjem i korišćenjem svedočanstva o njima u regionu.

Partneri projekta bili su Centar za kulturnu dekontaminaciju iz Beograda, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju iz Beograda, Učitelj neznanica i njegovi komiteti iz Beograda, Historijski muzej Bosne i Hercegovine iz Sarajeva, Muzej savremene umetnosti iz Beograda, Boem iz Beča (Austrija), Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT Transeuropa) iz Rovereta (Italija), Centar za kulturnu i socijalnu popravku iz Banja Luke i Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (IOS) iz Regensburga (Nemačka).

Danas prenosi nekoliko članaka nastalih u ovom projektu. Program u celini, biografije učesnika i apstrakte možete videti na sajtu projekta: <http://svedocanstvo-imenovatoratom.org/rs/konferencija>

Dragomir Olujić Oluja: AKCIJA I REAKCIJA '68. je pedeset godina tek

Ni pravo na pobunu, ni vrisak generacije (2)

Drugo, „društvena reforma“ je deklarativno predviđala jačanje samoupravljanja, ali je u stvarnosti bila zamena (radničkog i društvenog) samoupravljanja (kvazi)parlamentarnim sistemom, (dodatno) izmeštanje odlučivanja iz proizvodnog procesa u političke strukture i marginalizacija radnika i depolitizacija svih problema!

U ovakvoj u biti tranziciji iz socijalizma u kapitalizam zadatak državnih i partijskih ideologa i inteligencije je bio samo da za svaku „promenu“ pronađu lepa, radnička imena - od Ustava 1974. preko Zakona o udruženom radu i Zakona o sudovima udruženog rada 1976, Zakona o ugovornim radnim organizacijama (danas bismo rekli o javno-privatnom partnerstvu/tu je, inače „rodno mesto“ Karićevih kompanija/) do „teškog socijalizma“ Ante Markovića i prve „svojinske transformacije“, odnosno prve privatizacije i radničkog akcionarstva.

Nakon '68. i promene vladajuće politike sa Jugoslavije i Revolucije u Naciju i Poredak te redefinisana društvene i privredne reforme na dogovornu ekonomiju i prihvatanja pet stendbaj aranžmana sa MMF-om, napravljen je hibridni sistem, sistem sastavljen od elemenata direktne demokratije na nivou preduzeća i ustanova i elemenata predstavničke demokratije na višim nivoima, koje su kao celinu održavali partijska elita i Tito, uz pomoć JNA i SDB-a, često „viškom nasilja“ i/ili Titovim direktnim intervencijama, a sve zasnovano na „socijalističkoj robnoj proizvodnji“ i razvijanju tržišnih i finansijskih institucija (toliko razvijanim da je Milton Friedman izjavio da njegov neoliberalni program privatizacije ne važi za Jugoslaviju)! Dok je Tito bio živ i držao kontrolu nad svim i svačim, sistem je klapao - njegovom smrću počinje raspad: sukobe raznih elemenata sistema i republičkih vrhuški niko više nije mogao zaustaviti! Ni ogroman radnički otpor - 80-ih je u Jugoslaviji bilo štrajkova i učesnika u njima više nego u celoj Evropi zajedno, u

tim borbama radnička klasa je deklasirana i totalno razbijena... Disidentski pokret to nije mogao - em iz perspektive politike ljudskih prava, em što je bio slab (i sredinom 80-ih urušen). Šezdesetosmaša više nije bilo za „drugu šansu“!

„Srpski liberali“ i '68.

Posle „neuspeha“ tranzicije (ne samo) u Srbiji 2000-ih, liberali (i građanske snage) su potražili krivca i našli ga u šezdesetosmašama. Vodeći (neo)liberalni novinar Miša Brkić je šezdesetosmaše proglasio „grobarima privredne reforme“. Njegov „saborac“ Mijat Lakićević se pita „zar nije došlo vreme da se šezdesetosmaši izvine građanima Srbije zbog onoga što su uradili“. Branko Milonović, jedan od glavnih svetskih ekonomista (ne)jednakosti, piše da su oba studentska zahteva (bar onakva kako ih on vidi):

Dok je Tito bio živ i držao kontrolu nad svim i svačim, sistem je klapao – njegovom smrću počinje raspad: sukobe raznih elemenata sistema i republičkih vrhuški niko više nije mogao zaustaviti! Ni ogroman radnički otpor – 80-ih je u Jugoslaviji bilo štrajkova i učesnika u njima više nego u celoj Evropi zajedno, u tim borbama radnička klasa je deklasirana i totalno razbijena...

zahtev za bespartijskom demokratijom (i „punim“ samoupravljanjem) i zahtev za društvenom svojinom a protiv privatne svojine - pogrešni i da su studenti bili na „pogrešnoj strani istorije“! Branko Pavlović pak tvrdi da (sprečeni, od-

nosno nerealizovani) „genijalni jugoslovenski koncept: socijalizam i tržište“ danas praktikuju u Kini i da, zahvaljujući tome, polako postaju najveća ekonomija na svetu!

Njih četvorica, naravno i drugi iz te ekipe, ne vide stvarne „krivce“, pre svega radnike i njihov otpor u kojem su šezdesetosmaši bili samo jedan od aktera i konkurentske frakcije srednjih klasa u Jugoslaviji.

I, što je paradoksalno, ne vide da je (ma kako u to vreme stidljivo) prokapitalistička Društvena i privredna reforma 1965. davala katastrofalne rezultate (glavne sam predstavio gore), a da je redefinisana „socijalistička“ privredna i društvena reforma (kasnije nazvana „dogovornom ekonomijom“) porodila „zlatne sedamdesete“, pa prvu mitologizuju, a drugu mistifikuju!

Uzgred, zagrebački prof. dr Šime Đodan, tada jedan od vodećih prorežimskih ekonomista (kasnije među vodećim maspokovcima i još kasnije među Tuđmanovim promotorima), pokazao je (i ekonometrijski) da je „zahvaljujući“ reformama iz 1965. Jugoslavija, između ostalog, ostala bez milion radnih mesta i bez dvadeset odsto BDP-a!

Ni „kritička škola historiografije Latinke Perović“ ne čuti, i njoj su šezdesetosmaši (gotovo jedini i) najveći krivci. Štaviše, sama Latinka Perović je još na početku svoje (samo)liberalizacije 80-ih uspostavila „paradigmu krivice“: na istoj strani ideološkog fronta su bili studenti, Tito i dogmatske (kako se tada govorilo, „čvrstorošaske“) snage u partiji, koji su ujedinjeni sa javne scene uklonili „srpske liberalne“ sa Markom Nikezićem, Mirkom Tepavcem i njom (kasnije pridodatim i Kočom Popovićem) na čelu, ali i „reformiste“ u drugim republikama! Pritom, „zaboravila“ je da su oni „srpski liberali“, bili (čak „najradikalniji“) u realnoj, reformskoj koaliciji sa Titom i saveznom nomenklaturom, a „svađali“ su se samo oko načina, sredstava i tempa reformi!

Nastavlja se

Francuz koji će preplivati Tihi okean

Petog juna Ben Lekont je sa obale Tokija zaplivaio ka San Francisku

Tekst: Anđela Mrđa

Nakon što je 1998. godine preplivaio Atlantik, prve reči Bena Lekonta bile su „nikada više“. Dvadeset godina kasnije, ipak, ponovo se našao na obali okeana, okružen novinarima i zvaničnicima, pod punom plivačkom opremom, sa ciljem daleko većim od prošlog. Ove godine, Ben se spremio da prepliva Tihi okean. Tako je petog juna izjutra, zaplivaio sa obale Tokija ka svojoj krajnjoj odrednici - San Francisku.

Za razliku od pređašnjih 6400, pedesetjednogodišnji francuski plivač se sada upustio u poduhvat dug 9000 kilometara. Za to je izračunato da će mu trebati oko šest meseci svakodnevnog osmočasovnog plivanja.

Ipak, Bena na putu prati brod sa lekarom, skiperom, posadom i grupom istraživača koja redovno proverava sve promene u organizmu s obzirom da je Lekontov poduhvat istovremeno i svojevrsni naučni eksperiment. Istraživači će po prvi put imati priliku da redovno prate efekte ovako intenzivnih i dugotrajnih fizičkih napora na rad srca i čitavog organizma. Pored toga, kako je zvanični cilj ovog poduhvata da se skrene pažnja na čovekov štetan uticaj na prirodu,

klimatske promene i posledice nuklearne katastrofe u Fukušimi na okean, tim će na svom putu sakupljati plastične otpatke koji će potom biti detaljno analizirani.

Nakon osam sati plivanja, preostalo slobodno vreme Ben provodi pišući dnevnik, odmarajući, jedući i spavajući. Poseban nutricionistički program sa kojim je krenuo, podrazumeva pravilnije pauze za jelo na svakih pola sata, no kako je voda često veoma hladna, poslednjih dana plivač izbegava česta stajanja te je prešao na supu i hleb koje unosi u dosta redim intervalima. Kako piše u svom dnevniku, ove dve namirnice sasvim su dovoljne za jedan iscrpljujući plivački dan.

Što se same tehnike tiče, ona se dosta razlikuje od takmičarske, najpre po tome što Ben pliva sporo, a onda i po pomoćnim perajama i disaljcima koja mu omogućava da mu glava neprestano bude pod vodom. Ovo doprinosi značajnoj uštedi energije s obzirom da tako ne mora neprestano da zabacuje glavu u stranu i udiše vazduh. Sa druge strane, peraja dupliraju uloženu energiju te bi bez njih plivač dnevno prelazio verovatno duplo manja rastojanja. Sve ove pogodnosti zajedno sa redovnim odmorom i obrocima, čine Benovo putovanje zapravo mogućim.

Danas

U saradnji sa Centrom za promociju nauke, „Danas“ predstavlja izabrane priče sa naučnopopularnog portala elementarium.cpn.rs

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1										■					
2								■							
3							■				■				
4						■									
5	■								■					■	
6				■									■		
7			■									■			
8		■					■								■
9										■					
10					■				■						
11								■							
12						■									

VODORAVNO: 1. Francuski pisac, osnivač nadrealizma - Osoba koja nekome nije rod, 2. Ime glumice Roselini - Neposredna deoba ćelija (biol.), 3. Hirurški instrumenti - Onomatopeja glasa patke - Slovenački kompozitor, Jakob, 4. Rečna riba (mn.) - Naš lingvisti,

5. Agina žena - Kicoš (mad.) - Oznaka za obim, 6. Grčke boginje osvete (mit.) - Žitelj apeninske države - Matica srpska (skr.), 7. Ime glumca Marvina - Verovanje u besmrtnost duše, atanatizam - Deo noge životinje, 8. Prvi vokal - Uviranje - Vrsta vina, po mad. gradu, 9. Čuvar male dece (str.) - Grad u Švedskoj, 10. Ime francuske teniserke Korne

- Bog južnog vetra (grč. mit.) - Duvari, 11. Rastvor dobijen maceracijom - Mesto kod Svrlliga, 12. Prazitelj Potisja - Ijekavski govor.

USPRAVNO: 1. Oblast podno Velebita - Savezna država SAD, 2. Hvatati, prihvatiti - Polet, 3. Vododerine - Izvršilac ubistva, 4. Glasovi, vesti (tur.) - Isporučilac aviza, 5. Upala apeninske države - Matica srpska (skr.), 6. Aždaje - Naša prva filmska glumica, 7. Simbol galijuma - Muško ime odmila, Ilija - Italijanski fudbaler, Frančesko, 8. Simbol kiseonika - Pozitivna odlika, vrlina - Oznaka za jug, 9. Zborište zlih duhova u slov mitu - Kraj oranja - Simbol telura,

10. Zanesenjak, osobenjak - Pisak, zvuk, 11. Auto-oznaka Niša - Prodavnica sitne robe, 12. Memi uzorak, osnovna mera - Bednik, jadnik, 13. Koljač - Drveni malj (mn.), 14. Kratko rzanje - Onaj koji zamuckuje, 15. Značaj, moć, snaga - Francusko letovaliste.

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA

VODORAVNO: Zatarabljivati se, atelana, medijum, nar, kankan, remi, ekipa, Kameno, An, Mme, Asmara, alira, arak, orator, Mej, r, lešnik, moruna, Eva Ras, Abadan, h, Net, kursor, čiko, olupine, sikativ, sušar, Šon Koneri, trapažao, Mitić.